

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Zdravotně sociální fakulta

Katedra právních oborů, řízení a ekonomiky

Bakalářská práce

**Aktuální problémy českého vězeňství z pohledu osob propuštěných z výkonu trestu
odnětí svobody**

Autor práce: Jan Kůs

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Hála

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracoval samostatně, pouze s použitím uvedených pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáváním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích 10. 8. 2015

.....

Jan Kůs

Poděkování

Rád bych poděkoval především vedoucímu své bakalářské práce, PhDr. Jaroslavu Hálovi, za odborné vedení, za konzultace a rady při psaní. Dále bych chtěla poděkovat pracovníkům Azylového domu sv. Petra v Záblatí za umožnění a zprostředkování rozhovorů s osobami propuštěnými z odnětí svobody.

Abstrakt

Tato práce nazvaná „Aktuální problémy českého vězeňství z pohledu osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody“ si klade za úkol nalézt, které problémy ve vězení jsou aktuální pro samotné vězně a následně se snaží přijít s řešením hlavních problémů. Problematika vězeňství je velmi často probírána v médiích i ve společnosti, je tedy třeba pokusit se co nejvíce zmírnit problémy, které sebou české vězeňství nese. V této práci jsem identifikoval sedm základních problémů českého vězeňství, na které jsem se zaměřil v následující výzkumné části.

Pro tuto práci jsem zvolil kvalitativní výzkum, který jsem prováděl formou strukturovaného rozhovoru u deseti osob propuštěných z trestu odnětí svobody. Dotazované subjekty byly z Azylového domu sv. Petra pro muže v Záblatí u Prachatic. Jednalo se o 10 mužů rovnoměrně zastoupených věkových skupin od 20 do 60 let, nižšího stupně vzdělání, mezi kterými byli zastoupeni bývalí vězni ze všech typů vězeňských zařízení. Ve strukturovaném rozhovoru se vyskytovaly 2 výzkumné otázky, které se ptaly na identifikaci problému ve věznicích a jeho řešení. Nejčastěji identifikovanými problémy bylo nedostatečné ukládání alternativních trestů, což ovšem udávali vězni s vyšším trestem z vidiny snížit si trest a nejedná se tedy o pro nás platný komentář, a větší zaměstnanost vězňů. Tento problém, jakož i několik dalších, by vězni vyřešili zvýšením finančních prostředků, vynakládanými státem na vězeňství.

Klíčová slova

Vězeňství, věznice, problémy vězeňství, zaměstnanost vězňů, alternativní tresty

Abstract

This work, entitled „ Current problems of Czech prison system from the perspectives of people released from prison“ aims to find, which problems are actual for inmates themselves, and then to try to come up with solutions to the main problems. The issues of prisons are often discussed in the media and in society. So it is necessary to try to mitigate the issues that are present in Czech prisons. In this work I have identified seven basic problems of the Czech prison on which I focused my research in the following section.

For this work I chose a qualitative research that I conducted through structured interviews with ten people released from imprisonment. The interviewed subjects were from Azylový dům sv. Petra for men in Záblatí at Prachatice. Selected 10 men equally represented age groups from 20 to 60 years, lower level of education. Among whom, former prisoners from all types of detention facilities were represented. In a structured interview, there have been 2 research questions that are asked about the identification of the problem in prisons and its solution. The most commonly identified problems was the lack of alternative penalties, which, however, reported the prisoners with a higher penalty to reduce the prospect of a punishment and does not constitute a valid comment for us, and greater employment of prisoners. By meaning of inmates, this issue, as well as several others, would be solved by increasing the funds expended on the state prison system.

Keywords

Penitentiary, prison, penitentiary issues, employment of prisoners, alternative punishments

Obsah

Abstrakt.....	4
Abstract.....	5
1. Úvod.....	7
2. Současný stav.....	9
2.1 Nástin historie českého vězeňství	9
2.2 Aktuální stav a problémy českého vězeňství	11
2.2.1 Ekonomické problémy	12
2.2.2 Bezpečnost věznic.....	13
2.2.3 Vzdělávání vězňů	14
2.2.4 Zaměstnávání vězňů.....	15
2.2.5 Personální problematika.....	16
2.2.6 Problematika drog a HIV/AIDS ve vězení.....	17
2.2.7 Problematika neukládání alternativních trestů	18
2.3 Psychosociální charakteristika osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody ..	21
3. Výzkumná část.....	24
3.1 Cíl práce a výzkumné otázky	24
4. Metodika	25
5. Výsledky	27
6. Diskuse.....	33
7. Závěr	37
8. Použitá literatura a zdroje.....	38
9. Seznam příloh	41

1. Úvod

Problematika vězeňství, je i v dnešní době aktuální a zajímavý obor, který nás nevědomky obklopuje. Každý den slýcháváme o soudem vydaných rozsudcích za různě závažné trestné činy. Jsme konfrontováni s tím, jak ekonomicky nákladné věznice jsou, jak jsou zastaralé a jak je ubytovací kapacita věznic nedostatečná atd..

Vězeňství zaměstnává mnoho pracovníků z různých oborů. Také já si dovedu představit, že po absolvování vysokoškolského studia se začlením do penitentiárního týmu, jako sociální pracovník či jako člen vězeňské služby.

Předkládaná bakalářská práce *Aktuální problémy českého vězeňství z pohledu osob z pohledu osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody* je výzkumnou sondou, snažící se objasnit problémy vězeňství z pohledu osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody.

V první kapitole *Nástin českého vězeňství* se zabývám vývojem české penologie od roku 1850 po současnost. České vězeňství prošlo dlouhou a složitou cestou od hladomoren a tělesných trestů po „moderní“ humánní výkon trestu. Česká republika vstoupila 1. 5. 2004 do Evropské unie a je zavázána dodržovat její náročné standardy. Výkon trestu v dnešní době musí být bezpečný, humánní a účinný.

V následující kapitole uvádím aktuální penitenciární problémy. Ekonomické problémy vyplývají od nákladů na fungování věznic. Rok od roku náklady rostou neúměrně v poměru s rozpočtem českého vězeňství. Naopak ukládání alternativních trestů náklady vězeňství snižuje. Problematika vzdělávání reflektuje hospodářskou politiku a politiku zaměstnanosti. Složitosti přináší drogově závislí i vězni nakažení virem AIDS/HIV.

Třetí kapitola se zabývá psychosociální charakteristikou osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody. Vězeňský tým složený ze specialistů svých oborů po celý výkon trestu vězně s odsouzeným pracuje na jeho převýchově a zvládání životních krizových situací. Cílem jejich práce je, aby byla reintegrace na svobodu účinná a s co nejmenším rizikem recidivy.

Ve výzkumné části práce provádím kvalitativní výzkum. Metodou strukturovaných rozhovorů s otevřenými otázkami oslovuji deset osob propuštěných z trestu odnětí svobody. Mapuji jejich postřehy z působení ve věznici při výkonu trestu. Rovněž se snažím najít řešení vzniklých penitenciárních problémů z výpovědí těchto osob. Jejich řešení diskutuji s využitím informací prezentovaných v odborné literatuře.

Bakalářská práce je zakončena odpověďmi na dvě výzkumné otázky: 1. Které aktuální problémy českého vězeňství považují osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody za nejzávažnější? 2. Jaká řešení penitenciárních problémů respondenti výzkumu doporučují? Z těchto odpovědí pak vyplývají některé návrhy a doporučení, které si na závěr dovoluji uvést.

Domnívám se, že má práce bude mít hlubší význam a může pomoci české penologii i vězeňské praxi jako inspirace k rozsáhlejšímu výzkumu penitenciárních problémů. Práce může též posloužit jako studijní materiál k předmětu Teorie a praxe vězeňství na Zdravotně-sociální fakultě na Jihočeské univerzitě.

2. Současný stav

2.1 Nástin historie českého vězeňství

O prvních znacích moderního vězeňství v českých zemích lze hovořit od 2. poloviny 19. století, kdy došlo k zestátnění soudnictví a vězeňství v celé habsburské říši včetně Čech, Moravy a Slezska. Dochází k rozvoji vzdělání osob ve výkonu trestu mladistvých. Významné pokrokové myšlenky v této oblasti lze nalézt například v dílech Františka Josefa Řezáče (1819 – 1879), který ve svém nejvýznamnějším díle, týkajícím se tohoto tématu „Myšlenka o zdárnějším trestání a polepšování provinilců a zločinců“ uvádí: *„jenom zatrvzelci, způsobem přirozeným polepšitelní a společnosti vždy škodní, ať se do věznic, do žalářů tuhých a osamotnělých zavírají“* (Řezáč, 1995, s. 53). V tomto období se při trestání používalo trestního zákona č.117/1852 o zločinech, přečinech a přestupcích. V něm byly definovány jednotlivé stupně trestů, povinnosti vězňů včetně povinnosti vzdělávání (Hála, 2007).

Původní rakousko-uherský vězeňský i justiční systém následně převzala po roce 1918 i nově vznikající Československá republika. Přes jeho zastaralost byl stávající systém využíván především kvůli své stabilitě a schopnosti poměrně rychlé reakce na změny společenského zřízení a hospodářské situace. V návaznosti na zlepšující se ekonomické a společenské podmínky v nově vznikající republice docházelo postupně i ke zlepšování situace vězňů. Od původního pouhého drilu se postupně přešlo k výchovnému působení na vězně, u kterého již lze vysledovat náznaky systematického přístupu (Netík, 1997).

Prvorepublikový justiční a vězeňský systém včetně základní legislativní úpravy, organizace a správy vězeňství byl následně s drobnými úpravami převzat protektorátní vládou. Úpravy spočívaly především rozdělení věznic na věznice se stávajícím účelem a organizací a na věznice, u nichž byl změněn účel na vězení pro politické vězně. Tyto nově organizované věznice, na rozdíl od věznic se zachovaným účelem, spadaly pod německou tajnou službu – gestapo. U věznic, využívaných gestapem, však nadále veškeré provozní záležitosti řešilo protektorátní vedení. Rovněž došlo ke změnám ve

schvalování jednotlivých právních norem, týkajících se vězeňství. Tyto normy byly po dobu trvání protektorátu schvalovány výhradně říšským protektorem (Historie vězeňství, 2010).

Po skončení druhé světové války navázalo československé vězeňství na předchozí prvorepublikové období, a to jak organizací, tak formami práce s vězni. Správa věznic se vrátila do kompetence ministerstva spravedlnosti, i když s menším časovým odstupem cca půl roku, na konci roku 1945 (Bajcura, 1998).

Tradice vězeňství, postavená na principech definovaných v prvorepublikovém období, byla přerušena po roce 1948. Demokratické zásady, na nichž byl tento systém postaven, byly nahrazeny principy třídní diktatury. Trestní právo bylo výrazně zneužíváno k prosazování politických, hospodářských a státních zájmů. Z těchto důvodů bylo vězeňství převedeno pod ministerstvo vnitra. Ve vězeňství se objevil další typ nápravných zařízení – tábory nucených prací. Ve věznicích se vyskytoval vysoký počet vězňů, kteří byli uvězněni z jiných než trestněprávních důvodů. Režim ve věznicích byl nastaven militantně a nehumánně. Důležitou roli zde hrála především izolace od vnějšího prostředí a tuhá kázeň (Bajcura, 1998).

Situace v českém vězeňství se začala zlepšovat po roce 1965, kdy byl přijat zákon č. 59/1965 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody. Tento zákon reflektoval doporučení OSN z roku 1957, kdy byly popsány standardy pro minimální zacházení s vězni. V Československé republice se tyto standardy odrazily především v nově vznikajících pozicích sociálních pracovníků, vězeňských pedagogů a psychologů. Současně bylo vězeňství v roce 1968 převedeno zpět z kompetence ministerstva vnitra do kompetence národních ministerstev spravedlnosti. Reforma vězeňství vyvrcholila založením Výzkumného ústavu penologického, jehož náplní bylo studium osobnosti vězněného pachatele a možnosti jeho nápravy. Všechny reformy však byly následně opět potlačeny díky normalizačním opatřením, probíhajícím v 70. a 80. letech 20. století. Konečným důsledkem všech přijatých opatření bylo zrušení výše zmíněného ústavu a následně i úpadek rozvíjené odbornosti (Historie českého vězeňství, 2010).

Po změně politického režimu v roce 1989 došlo, jako v celé řadě dalších odvětví, k výrazným reformám i v oblasti českého vězeňství. Byl rušen institut politického vězně a byla udělena celá řada amnestií. Výsledkem byla redukce původního počtu vězňů na necelou čtvrtinu. Dalším významným krokem byla radikální změna v personálním zabezpečení vězeňské služby. Celá řada původních zaměstnanců nebyla schopna reagovat na nové moderní penologické metody a aplikovat je do praxe. To způsobilo masivní změnu v personálních záležitostech, kdy z původního počtu 7500 někdejších příslušníků Sboru nápravné výchovy odešlo v letech 1991 – 1992 přibližně 1500 osob. V dalších letech pak navázaly i další personální změny (Hála, 2007).

Nejvýznamnější změnu představovalo zpracování nová koncepce českého vězeňství v roce 1992. Ta v sobě odrazila evropská pravidla pro vězeňství i vlastní československé tradice. Koncepce vyústila ve vydání zákona č.555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráž. Zákon zásadním způsobem reformoval organizaci, řízení a výkon českého vězeňství. Vznikly 3 skupiny zaměstnanců: vězeňská stráž a justiční stráž (k ochraně výkonu justice), a dále správní služba s civilními zaměstnanci (Borovanská, 2006).

Koncepce, vzniklá v roce 1992, je považována za základní kámen moderního českého vězeňství. V současné době se justice a vězeňská správa snaží naplnit cíle, koncepce definované v Koncepci rozvoje českého vězeňství do roku 2015 (Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015, 2004).

2.2 Aktuální stav a problémy českého vězeňství

V České republice se v současné době nachází 37 vězeňských zařízení, z toho 24 věznic a 11 vazebních věznic a 2 detenční ústavy. Počet vězňů činí ke dni 6. 2. 2015 celkem 18 987 osob. Z tohoto počtu je 2 160 osob obviněných a 16 876 odsouzených. Naprostou většinu tvoří muži, žen se ve vězeních nachází pouze 1208. Počet mladistvých v českých věznicích je 113 (5 dívek a 108 chlapců). V detenčních ústavech vykonává trest 36 mužů a 3 ženy (Vězeňská služba, ročenka 2014, 2015).

„Český helsinský výbor vidí problémy nejen ve finanční situaci věznic, ubytovací kapacitě, zaměstnávání vězňů, ale také v potřebách vězňů. Teplá sprcha nejvýš dvakrát týdně, skromné porce jídla a nedostatek odborného personálu, který pracuje s vězni na změně postoje. Nedostatek odborného personálu ve věznicích, který má pracovat s vězni a nedostatek sociálních kurátorů, kteří mají pomáhat osobám po výkonu trestu s návratem do společnosti. Za stavu, kdy na jednoho kurátora připadá až 180 propuštěných je nepřijatelný. Kritizují to nejen odsouzení, ale také Český helsinský výbor a Výbor proti mučení při Radě Evropy“ (Český helsinský výbor, 2015).

Na základě projektu realizovaného za spolupráce Českého helsinského výboru, byly vytvořeny a shrnuty nejzávažnější a nejvíce problematické oblasti Českého vězeňství. Kromě problémů s přeplněností věznic, která byla alespoň krátkodobě vyřešena díky amnestii v roce 2013, lze za současné problémy českého vězeňství považovat tyto oblasti:

- Ekonomické problémy
- Bezpečnost věznic
- Vzdělávání vězňů
- Zaměstnávání vězňů
- Personální problematika
- Problematika HIV/AIDS (Borovanská, 2006).

2.2.1 Ekonomické problémy

Ekonomická situace společnosti se plně odráží na ekonomice vězeňství. Podle údajů z ročenky Vězeňské služby České republiky (VSČR) byl průměrný denní náklad na 1 vězně 1 080 Kč. Ročně tedy náklady na 1 vězně představují až 394 200 Kč. Při zmiňovaném průměrném denním počtu vězňů, který byl v roce 2013 16 388 osob, činily celkové náklady na vězněné a zadržované osoby 7,9 miliard Kč. Celkový rozpočet českého vězeňství na rok 2014 byl však schválen na 8, 23 miliard Kč. Z tohoto údaje vyplývá, že na osobní (tj. mzdové) náklady, náklady na materiál, služby a případné investice a opravy z původně schváleného rozpočtu připadala částka 330 milionů Kč.

Z tohoto údaje lze odhadnout silnou podfinancovanost celé řady rozpočtových složek (Ročenka vězeňské služby 2014, 2015).

2.2.2 Bezpečnost věznic

Jednou z funkcí vězení je ochranná funkce. Vězně by měla izolovat od společnosti a zároveň zajistit takovou úroveň reintegrace, aby byla účinná a smysluplná. České vězeňství musí být bezpečné pro společnost, pro vězeňský personál a pro vězně samotné (Klozárová, 2009).

Koncepce bezpečnosti Vězeňské služby ČR do roku 2015 se opírá o základní tezi, že pouze v bezpečných věznicích je možné realizovat kvalitní programy zacházení s vězněnými osobami. Důležitým prvkem bezpečnosti je kvalita a úroveň vězeňské služby (Koncepce rozvoje vězeňství do roku 2015, 2004).

Za poslední desetiletí došlo z hlediska bezpečnosti věznic k velkému pokroku. Modernizací prošly i některé prvky vnější bezpečnosti, jako navýšení oplocení, výměna kamerového systému a střežících zařízení. Byly také realizovány požadavky související s bezpečností vězeňských objektů, jako zavedení detekčních rámu, rentgenů či zařízení na vyhledávání mobilních telefonů (Stará, 2006).

Bezpečnost věznic úzce souvisí s modernizujícími se technologiemi. Je nutné aby, věznice měli moderní přístroje, a mohli předejít nebezpečí. Důležitá je také vnější bezpečnost. Jedná se o střežení věznic, zamezení průniku nedovolených předmětů. Vnitřní bezpečnostní opatření je nepostradatelnou součástí bezpečnostního systému. Technické prvky, jako detekční zařízení, komunikační prostředky, vnitřní signalizace. Technika, která je nedostačující, bývá nahrazena pracovní silou. Psychosociální klima ovlivňuje bezpečnost uvnitř vězeňského prostředí. Důležité je zmínit profesionalitu komunikace personálu s vězněnými osobami (Borovanská, 2006).

Přes všechny modernizace je samotná budova některých věznic zastaralá a není tudíž možné zde moderní ochranné systémy zavést v plné míře.(Hála, 2007)

Mimořádné události vězňů cizí státní příslušnosti v letech 2008 až 2013

mimořádné události - cizinci			2008		2009		2010		2011		2012		2013	
			muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
útěk, únos ze střežených věznic a eskort	obvinění	dospělí												
		mladiství												
	odsouzení	dospělí		1										
		mladiství												
odchod z nestřežených věznic	odsouzení	dospělí												
		mladiství												
celkem			1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
úmrť	obvinění	dospělí		1			1		1		1		2	
		mladiství												
	odsouzení	dospělí		1	2	1	3	2	1	3	2	1		1
		mladiství												
celkem			0	2	2	2	2	4	4	5	5	5	5	
napadení příslušníka a občanského zaměstnance VS ČR	obvinění	dospělí	2	1	3	4	1	1	1	1	1	1	1	1
		mladiství												
	odsouzení	dospělí	3	1	1	2	1	2	1	2	2	2	2	2
		mladiství												
celkem			5	2	4	6	3	6	3	6	3	6	3	

Tabulka č. 1: Mimořádné události - Údaje VS ČR a Statistická ročenka ČR 2008-2013 (Ročenka vězeňské služby 2013, 2014).

Zabezpečování věznic probíhá v souladu s humanizací, přesto, jak je patrné z tabulky č. 1, útoky vězňů nejsou výjimkou.

2.2.3 Vzdělávání vězňů

Vzdělávání je důležitou součástí programů zacházení s odsouzenými. Největší pozornost se vzdělávání věnuje u odsouzených mladistvých osob. Jako účel trestu je chápána výchova mladistvého na povolání. Při zabezpečování povinné školní docházky spolupracují orgány Vězeňské služby s příslušnými školami a orgány státní správy a samosprávy ve školství. Z dokladů o vzdělání odsouzených nesmí být patrné, že byly získány ve výkonu trestu (Marková, 2006).

Jednou velkou kapitolou ve vzdělávání je profesní vzdělávání. Cílem profesního vzdělávání je podpora lidí, kteří si ve výkonu trestu udělali některou z profesních kvalifikací. Podpora probíhá sociálním a profesním začleněním do společnosti po odpykání trestu (Borovanská, 2006).

Je nepochybné, že reintegrace člověka do společnosti je tvrdá realita s rizikem dalšího osobního selhání. Když se propuštěnému podaří rychle se uplatnit profesně, snižuje se recidiva trestné činnosti a s ní návrat do vězení. I v dnešních podmínkách je velkým problémem nedostatečné propojení profesního vzdělávání s budoucími zaměstnavateli. Důvodem toho může být nedostatek financí na profesní vzdělávání ale také neochota inovovat programy (Hála, 2005).

2.2.4 Zaměstnávání vězňů

Základní a naprosto nezastupitelné je v programu práce s odsouzenými jejich zaměstnávání. Práce rozvíjí pracovní návyky, je důležitým psychologicko-výchovným nástrojem, ale také je jedním ze zdrojů financí vězeňství. Vytváří vztah odsouzeného k práci, ale i k práci jako prostředku uspokojování dalších potřeb. Pracovní aktivita pomáhá vězněnému odbourat stres a snižovat agresivitu. Evropská vězeňská pravidla ukládají odsouzenému povinnost pracovat, je-li do práce zařazen a je zdravotně způsobilý (Hála, 1999).

Odsouzený je zařazen do práce zpravidla na základě doporučení vězeňských zaměstnanců, specialistů (psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel atd.). Odmítnutí práce odsouzeným, který byl zařazen do práce, je závažným porušením jeho povinností. Odmítnutí práce je vyřešeno odebráním nenárokových výhod vězňů (například sledování denního zpravodajství v televizi atd.). Povinnost pracovat se nevztahuje na odsouzené starší 65 let, plně invalidní, se zdravotním stavem neumožňujícím trvalé pracovní zařazení, dočasně práce neschopné. Odsouzený nejprve prochází zaškolením. Odsouzení, kteří vykonávají trest odnětí svobody ve věznicích s dohledem nebo dozorem, mohou dostat povolení k volnému pohybu mimo věznici při plnění pracovních úkolů. Díky zaměstnávání vězňů mohou vězni částečně hradit pobyt ve vězení, ale také splácet výživné či platit dluhy. Část výtěžku mohou utratit v místní

kantýně a zbytek mzdy putuje na jejich účet, kde se vytváří finanční základ pro reintegraci do společnosti po propuštění na svobodu (Stará, 2006).

Ve výkonu trestu odnětí svobody bylo v roce 2014 zaměstnáno všemi formami průměrně 7 785 osob z celkového počtu 12 769 odsouzených způsobilých k vykonávání práce. Ve srovnání s předchozím rokem se snížil počet zaměstnaných odsouzených o 116 osob. Reálná zaměstnanost vězňů v roce 2013 byla 67,60 % a v roce 2014 se snížila na 60,97 % (Ročenka vězeňské služby 2014, 2015).

2.2.5 Personální problematika

Ve věznicích čas od času dochází k mimořádným událostem, jako jsou např. útoky vězňů. Ve většině případů se jim daří zabránit, v těch ostatních je pak patrné selhání lidského faktoru či dokonce nápomoc útěku vězňů ze strany vězeňského personálu (Hála, 2005).

Jak již bylo zmíněno, jednou hlavní funkcí věznic je funkce zabezpečovací. Spolehlivý a kvalifikovaný personál je potřeba k zajištění bezpečného provozu věznic a naplnění účelu výkonu trestu odnětí svobody. Pro psychicky náročnou práci ve věznicích je nutnou vlastností psychická odolnost a zvládání stresu. Důležitým faktorem je také časová náročnost výkonu strážní či dozorčí služby. Je nutno zabezpečovat vězeňská zařízení 24 hodin denně a 7 dní v týdnu. Prioritou je tedy oblast vzdělávání a rozvoje zaměstnanců. K podpoře psychiky zaměstnanců slouží psychologická péče o zaměstnance, kde nejde pouze o odborné psychologické vyšetření osobnosti, ale formu určité psychohygieny, kterou může poskytovat vězeňský psycholog (Borovanská, 2006).

Jedním z významných principů rozvoje lidského potenciálu vězeňské služby a nedílné praktické a personální činností bylo prosazování stejného postavení obou pohlaví a přijetí opatření, která by zamezila veškerým formám diskriminace (Koncept rozvoje českého vězeňství do roku 2015, 2004).

Český helsinský výbor spatřuje problém českého vězeňství v nedostatečném počtu vězeňských odborníků. Je to následek malé kvalifikace přihlášených osob na dané pracovní pozice ve vězení (Český helsinský výbor, 2015).

2.2.6 Problematika drog a HIV/AIDS ve vězení

Drogová problematika v českých věznicích není takovým problémem jako v celé řadě jiných zemí, zejména z oblastí Latinské Ameriky či jihovýchodní Asie. Lze tvrdit, že v českém vězeňství se nepodařilo zprovoznit systém pravidelné distribuce drog do vězení. A to i přesto, že má podíl lidí, vězněných pro drogové trestní činy, vzrůstající tendenci. Jedním z důvodů je zvýšená pozornost, kterou dealerům a výrobcům věnují příslušné složky Policie České republiky. Vězně s drogovými problémy můžeme rozdělit do několika skupin:

- Vězni, kteří na svobodě kontakt s drogami nevyhledávali a ani ve vězení ho vyhledávat nechtějí a netrpí ani žádnou poruchu osobnosti. Tato skupina vězňů je zařazována do tzv. bezdrogové zóny, které musejí být zřízeny v každé věznici. Vězni s abstinenčním rozhodnutím jsou podporováni výhodnějšími podmínkami. Vězňům jsou umožňovány častější vycházky s návštěvou, jsou vybaveni lepším materiálním vybavením apod.
- Vězni, kteří na svobodě kontakt s drogami nevyhledávali, avšak na základě jejich osobní charakteristiky existuje zvýšené riziko, že odnětí svobody je přivede k užívání drog ve vězeňském prostředí. Skupinu je vhodné začlenit s vězni z tzv. bezdrogové zóny. V zacházení s touto skupinou vězňů je žádoucí zdůraznit osvětu života bez drog.
- Vězni, kteří měli k drogám kladný vztah a drogy užívali, avšak nyní projevují snahu s touto činností skončit. Optimální řešení je umístění těchto vězňů do specializovaných oddělení pro vězně s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním psychotropních látek.
- Nejproblémovější skupinu představuje skupina uživatelů drog již na svobodě s odhodláním užívat drogy i ve vězení. Tito vězni jsou, jak již bylo zmíněno, umístěni do specializovaných oddělení. Věznice se zaměřují na minimalizování možností dostat se ve vězení k drogám. (Hála, 2005)

V dnešním vězeňství nejsou vězni, mající problémy s drogami, bez pomoci. Ve všech věznicích fungují poradny drogové prevence. Výhradní záležitostí vězeňského lékaře je podávání substituční léčby. Jako substituční léčbu označujeme podávání bezpečnější náhradní drogy. Problematika zanášení drog do vězení z vnějšího okolí je v dnešním vězeňství prakticky vyřešena a případy, kdy se drogy do vězení dostanou, jsou ojedinělé. Větším problémem, jenž je potřeba řešit, je užívání léků, které vězňům předepisují lékaři kvůli předstírání zdravotních potíží. Vězni medikamenty využívají jako náhradu tvrdých drog (Miovský, 2002).

V posledních několika dekádách vedle vzrůstajícího počtu drogově závislých stoupá i počet osob nakažených HIV/AIDS. Základem pro řešení problematiky viru HIV/AIDS ve vězeňství se staly směrnice Světové zdravotní organizace (Hála, 1999).

Pokud je vězeň nakažen virem HIV a jinak je zdravotně v pořádku, není žádným způsobem separován. Bývá poučen o svém chování (chráněný sex při homosexuálním styku). Při projevech AIDS musí být vězeň oddělen. K oddělení nedochází z obavy z nakažení ostatních, ale vše se děje v zájmu nemocného vězně, aby se eliminovaly možnosti nákazy chorobami při oslabené imunitě (Miovský, 2002).

Základním přístupem problematiky je plná informovanost vězeňské služby. Vězeňského lékaře váže lékařské tajemství. Většinou je to ale sám vězeň, který se ostatním přizná, s očekáváním určitých výhod. Téměř výhradně nastává pravý opak. Proto je důležité podporovat humanitární postoje k HIV pozitivním spoluvězňům. Předchází se tak diskriminaci, předsudkům a strachu (Hála, 2005).

2.2.7 Problematika neukládání alternativních trestů

Trest je definován jako opatření vzniklé donucením státem, které je v trestním řízení ukládáno soudem určité osobě za spáchání trestního činu. Důsledkem trestu má

být způsobit pachateli určitou újmu. Dalším významem trestu je odsouzení trestného činu a především pachatele společností (Novotný, 2007).

Výchozí premisou pro uplatňování alternativních trestů oproti standardním trestům je zjištění, že nepodmíněný trest odnětí svobody neznámá nutně tu nejvhodnější formu sankce, potažmo reakce státní moci na porušení norem v oblasti trestního práva. Pachatel by měl být uložením alternativního trestu konfrontován s faktem, že se dopustil protiprávního jednání a bude za ně potrestán. Současně mu má alternativní trest ukázat, že následky trestného činu lze zmírnit (ovšem nikoliv zcela zahladit), například odškodněním konkrétní osoby či společnosti při porušení veřejného zájmu. Ve výsledku má vykonání alternativního trestu vést až k posílení osobnosti pachatele ve smyslu zvýšení odpovědnosti ke společnosti i ke své (Ouředníková, 2010).

Definice alternativního trestu, vycházející z mezinárodních dokumentů Organizace spojených národů (OSN) a Rady Evropy, jej popisuje jako trest, se kterým není spojeno odnětí svobody. Soudce má oprávnění uložit alternativní trest v případech, v nichž by pachatel jinak mohl být potrestán odnětím svobody. Jak vyplývá z výše uvedeného, podmínkou alternativní sankce je absence jakékoliv ztráty svobody. Pachatel musí být schopen uložený alternativní trest splnit. Tato podmínka platí zejména u uloženého peněžitého trestu. Je nutné dbát i na přiměřenou délku alternativního trestu. Ta musí být přímo úměrná závažnosti trestného činu a potenciální délce odnětí svobody, která by byla pachateli jinak uložena soudem (Černíková, 2008).

Základním principem alternativních trestů je tzv. zmírnění trestní represe. To se projevuje právě nepostihováním trestného činu standardními tresty typu trestu odnětí svobody, ale tresty alternativními. (Sotolář, 2000). Z hlediska pachatele je důležité, že alternativní tresty jej plně nezabavují osobní svobody, ale pouze omezují jeho práva, ať plně či pouze částečně. Příkladem může být peněžitý trest, který omezuje jeho svobodu nakládat volně se svými finančními prostředky. Ani trest domácí vězení jej plně nezabaví svobody pobytu, pouze místo jeho pobytu, popřípadě místa jeho pohybu na veřejnosti (Ouředníková, 2010).

Cílem alternativního trestu však nemá být pouze negativní působení na pachatele ve smyslu omezení jeho práv a svobod. Naopak, alternativní trest si klade za úkol

pozitivně působit na osobnost pachatele, zejména díky jeho konfrontaci s následky protiprávního jednání. Z hlediska působení alternativních sankcí na osobnost pachatele je nutné podtrhnout především podporu pocitu sounáležitosti k rodině či jiné skupině lidí a posílení pocitu odpovědnosti pachatele při rozvíjení vztahů. Alternativní sankce by měly již ze své podstaty zohledňovat osobnost pachatele, jeho vztahy, životní podmínky i možnosti a schopnosti. Uplatnění alternativních sankcí oddaluje pachatelovy zkušenosti s vězením, což je důležité zejména u osob mladistvých. Výsledkem je omezení negativních vlivů pobytu ve vězení. Dalším pozitivním faktorem je rovněž snižování napětí mezi oběťmi a obviněným, potažmo pachatelem. Jako pozitivum lze hodnotit posílení pozitivního přístupu pachatele k odpovědnosti za důsledky svého chování (Černíková, 2008).

Alternativní sankce rovněž jsou méně stigmatizující, což je výhodou především u mladistvých pachatelů a obětí z důvodu menšího narušení vývoje jejich psychických a rozumových vlastností. V neposlední řadě lze pozitivně vnímat i nižší ekonomickou nákladnost výkonu alternativních trestů oproti výkonům trestu odnětí svobody (Sotolář, 2000).

Trestání pachatelů se do určité míry řídí podle algoritmu ukládání trestu. Nebezpečným, především agresivním pachatelům nejzávažnějších trestných činů je žádoucí ukládat dlouhodobé tresty odnětí svobody. Izolací nebezpečných delikventů se chrání především společnost. Vězni mají dostatek času na pozitivní změny chování, osobnosti a na úspěšnou reintegraci do společnosti. Pachatelům méně závažných trestných činů je vhodné ukládat mírnější tresty. Jsou-li solventní, je žádoucí ukládání peněžitého trestu. Pokud nejsou schopni zaplatit peněžitý trest je žádoucí trest obecně prospěšných prací. Při rozhodování o uložení trestu domácího vězení je nutné brát v úvahu také to, zda je rodina ochotna a schopna motivovat svého odsouzeného člena k výkonu trestu (Hála, 2005).

2.3 Psychosociální charakteristika osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody

Výkon trestu odnětí svobody je vlastně pobytem v totální instituci, protože celý život těchto osob je bez přestávky kontrolován a svoboda je zásadně omezena. Cílem výkonu trestu odnětí svobody je nucené vyčlenění člověka z jeho původního sociálního prostředí, které se nahradí jiným uzavřeným sociálním systémem (Girtler, 2001).

Životní situace propuštěného vězně je poměrně náročná, protože osoba opouštějící výkon trestu odnětí svobody prakticky stojí na prahu nového života a záleží jen na něm a okolnostech, kudy se bude jeho cesta dále ubírat. Je velmi důležité, aby si tuto situaci uvědomil, měl dostatek vůle a nepodcenil překážky, které se vyskytnou nebo mohou vyskytnout. Důležité aspekty této nové životní situace jsou rodina a její zázemí, bydlení a zaměstnání. Samozřejmě existují osoby, které tyto aspekty nepostrádají, ale i takoví jedinci, jejichž životní situace je absencí vyjmenovaných aspektů ztěžována (Veselá, 2011).

Prvním aspektem situace je bydlení. Člověk už nemá střechu nad hlavou a je velmi nutné okamžitě sehnat bydlení. Při hledání bydlení je vhodné spolupracovat se sociálním pracovníkem ještě ve věznici s tím, že on může kontaktovat nebo vyhledat kontakty poskytující ubytování právě pro tyto situace. Pokud se tento způsob nepodařilo provést, je možné kontaktovat sociálního kurátora, který je na svém místě od toho, aby pomohl při hledání bydlení, stejně jako poskytl jednorázovou dávku k zabezpečení základních životních potřeb na základě splnění podmínky sociální potřebnosti (jsou zde i další podmínky, jako platný doklad totožnosti a doklad o propuštění z výkonu trestu odnětí svobody (Veselá, 2011).

Může se stát, že po propuštění nebude mít člověk doklady, které si může znovu zajistit ještě před propuštěním ve spolupráci se sociálním pracovníkem ve věznici nebo zajít na příslušný úřad a vyplnit všechny potřebné žádosti (Hála, 1999).

Aby mohl člověk bydlet, potřebuje peníze a tím pádem stálé zaměstnání. Co se týče zaměstnání, je velmi vhodné kontaktovat úřad práce ještě před propuštěním na svobodu a je téměř nutné zajít tam osobně po propuštění, pokud nemá člověk zajištěné zaměstnání už ve výkonu trestu odnětí svobody. Vězni propuštění z odnětí svobody se však řadí do skupiny osob se zvýšenou péčí. Znamená to, že je pro ně obvykle těžší najít si práci kvůli určitým bariérám, které si nesou ze své minulosti. Jedná se nejen o změnu životní situace, ale celkové vypořádání se s ní (Veselá, 2011).

U některých zaměstnavatelů je při výběrovém řízení nutné doložit i výpis z rejstříku trestů. Existují zaměstnavatelé, kteří odmítají propuštěné zaměstnat. Mezi nejobvyklejší práce, které jsou pro propuštěné nepřístupné, patří pozice vyžadující kontakt se zákazníkem, manipulaci s penězi nebo komunikaci s dětmi (Bushway, 2007).

Pro relativní potlačení handicapu ve formě záznamu v rejstříku trestů je vhodné uvést informaci o možnosti zahlazení odsouzení. *„Soud zahladí odsouzení, vedl-li odsouzený po výkonu nebo prominutí trestu anebo po promlčení jeho výkonu řádný život nepřetržitě po dobu nejméně*

a) deseti let, jde-li o odsouzení k trestu odnětí svobody převyšujícímu pět let,

b) pěti let, jde-li o odsouzení k trestu odnětí svobody převyšujícímu jeden rok,

c) tří let, jde-li o odsouzení k trestu odnětí svobody nepřevyšujícímu jeden rok, k

trestu propadnutí majetku, k trestu vyhoštění nebo k trestu zákazu pobytu, nebo k peněžitému trestu za úmyslný trestný čin“ (Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon).

Po zahlazení lze mluvit o trestní bezúhonnosti člověka (pro většinu povolání). K tomuto úkonu však u této cílové skupiny nedochází příliš často. Záleží na povaze trestného činu, kterého se osoba dopustila (a za nějž byla odsouzena) a na nastavení podmínek pro zahlazení (Informativní materiál českého helsinského výboru pro osoby připravující se na propuštění a osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody, 2005).

Dalším faktorem ovlivňujícím životní situaci je interakce s prostředím. Zde se hovoří zejména o vztazích k úzce specifikovaným skupinám, jako jsou rodina, přátelé, lidé z blízkého okolí, ale i společnost jako celek. Záleží na interakci s těmito skupinami a na osobnosti člověka, jak se jedinec do společnosti socializuje, v případě osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody resocializuje. Přijetí člověka do cílové skupiny má velký vliv na další vývoj jeho života. Prostředí klade určité požadavky a člověk na ně musí nějakým způsobem reagovat. Podle této reakce a následné zpětné reakce od prostředí je možné utvoření těchto určitých vztahů a působení (Řezáč, 1998).

Celkově lze říci, že životní situace vězně i propuštěného vězně je poměrně komplikovaná a musí se vypořádat nejen s nástrahami této životní situace, ale také si na ni musí zvyknout. V rámci této životní situace existuje mnoho bariér, které je třeba překonat nebo alespoň zmírnit jejich působení. Jako důsledek se pak může objevit nejen sociální izolace, ztráta sociálního statusu, ale i třeba rozklad rodinných vztahů (zejména při dlouhodobé nezaměstnanosti), demotivace člověka hledat dál zaměstnání, může i způsobit krizi identity člověka (Hála, 1999).

3. Výzkumná část

3.1 Cíl práce a výzkumné otázky

Cílem mé práce je provést výzkumnou sondu do aktuální problematiky vězeňství očima osob propuštěných z odnětí svobod. Rovněž se pokusím definovat možnosti řešení, které právě propuštěné osoby upřednostňují. Jsem přesvědčen, že vzhledem k problémům, které jsem rozebral v kapitole 2.2, by bylo vhodné tato řešení najít a poté aplikovat.

Základní otázky, které jsem si položil, byly dvě. První z nich zněla: „*Které aktuální problémy českého vězeňství považují osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody za nejzávažnější?*“ Druhá otázka by se měla zasadit o zlepšení podmínek a chodu vězeňství. Její znění jsem formuloval následovně: „*Jaká řešení penitenciárních problémů respondenti výzkumu doporučují.*“ S ohledem na fakt, že cílem práce je snaha o nalezení optimálního řešení, jeví se jako nejlepší způsob výzkumu kvalitativní výzkum.

4. Metodika

Pro svou práci jsem z důvodu nutnosti zjištění hlubších souvislostí v dané problematice použil kvalitativní výzkum. Podle Hendla (2005) je cílem kvalitativního výzkumu zjistit hodnotové orientace, zájmy, motivace účastníků.

"Hlavním rysem kvalitativního výzkumu je dlouhodobost, intenzivnost a podrobný zápis. Cílem je porozumět lidem a událostem v jejich životě. Kvalitativní výzkumníci se soustřeďují spíše na subjektivní svět osob, na ten, který existuje v jejich mysli" (Hendl, 2005, s. 142).

V mém výzkumu se jedná o problém aktuálních penitenciárních problémů, které ztěžují rozvoj našeho vězeňství. Jak jsem již uvedl, k získávání potřebných informací byla použita metoda strukturované rozhovoru u vzorku populace, tvořeného deseti osobami propuštěnými z trestu odnětí svobody. Strukturovaný rozhovor je složen z pečlivě formulovaných otázek, na které respondenti odpovídají. Tento typ rozhovoru je omezenější než u jiných typů. Používáme ho, když je nutné minimalizovat kladené otázky. *„Tento rozhovor, vychází z předpokladu co nejvíce minimalizovat efekt tazatele. Odpovídat na otázky, kdy očekáváme jednoznačnou odpověď. A to je pro můj výzkum vhodné“* (Hendl, 2005, s. 142).

Ke sběru dat jsem zvolil Azylový dům sv. Petra pro muže v Záblatí u Prachatic. Toto zařízení jsem si vybral, jelikož poskytuje dočasné sociální služby osobám, kteří se ocitli bez přístřeší. Mezi klienty jsou v nadpoloviční většině osoby propuštěné z trestu odnětí svobody. Klienti jsou ubytováni na statku na vesnici, kde se starají o hospodářská zvířata a statek.

Výzkum byl proveden v červenci roku 2015. Před zahájením výzkumu jsem prostřednictvím e-mailu a telefonické domluvy požádal o souhlas s provedením výzkumu v zařízení Azylového domu sv. Petra. Vedoucí zařízení mě odkázal k pro mě vhodným klientům. Výzkum jsem prováděl s každým respondentem individuálně. Rozhovory byly prováděny ve společenské místnosti nebo na dvoře. Každý

z respondentů byl osloven a bylo mu sděleno, že jde o nepříliš dlouhý a zcela anonymní rozhovor. Rozhovor probíhal zhruba 10 minut.

5. Výsledky

Jak jsem se již už zmínil, můj výzkumný vzorek tvořilo deset osob propuštěných z trestu odnětí svobody. Jak vyplývá z tabulky č. 2, věková struktura mnou studovaného vzorku byla poměrně široká. Zahrnovala jedince ve stáří od 20 do 60 let, přičemž zastoupení jednotlivých věkových kategorií bylo rovnoměrné.

Tabulka č. 2 – Věkové rozdělení respondentů

Věková skupina	Počet
20-35	3
36-45	3
46-60	4
Celkem	10

Součástí sledovaných parametrů bylo i dosažené vzdělání. Respondenti mého průzkumu dosáhli vesměs nižšího stupně vzdělání. Výrazně převažovalo základní vzdělání (6 osob). Vyšší odborné či vysokoškolské vzdělání neměl žádný z dotazovaných jedinců (viz tab. 3).

Tabulka č. 3 – Dosažené vzdělání respondentů

Vzdělání	Počet
Základní	6
Střední odborné	2
Úplné střední s maturitou	2
Vyšší odborné	0
Vysokoškolské	0
Celkem	10

Z hlediska jednotlivých typů věznic, ve kterých si respondenti odpykávali svůj trest odnětí svobody, byly v průzkumu zastoupeny všechny typy. Převažovala věznice s dohledem (4 osoby) a věznice s dozorem (3 osoby). Nejméně respondentů (1) vykonalo svůj trest ve věznici s ostrahou. Výsledky jsou rozpracovány v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4 - Typy věznic

Typ věznice	Počet
Věznice s dohledem	4
Věznice s dozorem	3
Věznice s ostrahou	1
Věznice se zvýšenou ostrahou	2
Celkem	10

Z hlediska délky trestu byla ve zkoumaném vzorku nejvíce zastoupena skupina s délkou trestu odnětí svobody 1 – 3 roky. Zbývající 2 skupiny (délka trestu 0-1 rok a 3 - 6 let) zahrnovaly relativně stejný počet osob (tab. č. 5).

Tabulka č. 5 - Délka trestu stráveného ve vězení

Délka věznění	Počet
0 - 1 roky	2
1 - 3 roky	5
3 - 6 let	3
Celkem	10

Tabulka č. 6 udává přesná místa výkonu trestu i s počtem respondentů, kteří si zde odpykali svůj trest. Největší počet respondentů pocházel z vazební věznice v Českých Budějovicích, což má i logické vysvětlení vzhledem k umístění azylového domu.

Tabulka č. 6 - Místo výkonu trestu

Věznice	Počet
Vazební věznice České Budějovice	3
Věznice Plzeň	2
Věznice Rýnovice	1
Věznice Příbram	1
Vazební věznice Teplice	1
Věznice Mírov	2
Celkem	10

V rozhovorech s respondenty byl kladen velký důraz na aktuální problémy českého vězeňství. Respondenti poskytli svůj pohled na problémy, které sami ve výkonu trestu pociťovali. Nejdůležitější, respondenty definované problémy českého věznictví jsou shrnuty v tabulce č. 7. Je zde rovněž uveden počet respondentů, kteří daný problém vyhodnotili jako nejzávažnější.

Tabulka č. 7 - Aktuální problémy českého vězeňství z pohledu respondentů

Aktuální problémy	Počet
Zaměstnanost vězňů	3
Malé ukládání alternativních trestů	3
Finanční problémy	1
Malé pravomoci VS	1
Drogová problematika	1
Problematika vzdělání	1
Celkem	10

Za největší problémy českého vězeňství považují respondenti nízkou zaměstnanost vězňů a malé ukládání alternativních trestů. Jako problematické tyto oblasti vyhodnotilo shodně po 3 respondentech.

Nízkou zaměstnanost vězňů viděli jako problematickou respondenti č. 2, č. 6 a č. 8. Respondent č. 2 se k problému nízké zaměstnanosti vyjádřil následovně: „Práce prospívá každému a ve vězení to platí dvakrát tolik. Dny ve vězení jsou, jak přes kopírák. Já byl ve vězení nezaměstnaný, a nikdy jsem si na to nezvykl. Člověk vězení pak snáší mnohem hůř.“ Respondent č. 6 uvedl, že pro něho byla nemožnost se ve vězení zaměstnat výrazným problémem, neboť byl na práci zvyklý a její nedostatek mu způsoboval psychické potíže. Doslova jej cituji: „Člověk, který pracuje celý život a do práce chodil rád, jako já, velmi těžce nese fakt, že je bez zaměstnání. Zvláště první 3 měsíce byly pro mě v novém prostředí a bez práce velmi těžké.“ Podobné pocity vyjádřil i respondent č. 8: „Práce šlechtí, říká se, a když jsem ve vězení neměl zaměstnání, bylo všechno těžší. Hlavou se mi honily černé myšlenky, které by práce určitě zmírnila. Radši na toto nepříliš šťastné období nechci vzpomínat.“

S problematikou zaměstnání vězňů úzce souvisí i možnost doplnění si vzdělání či zvyšování si profesní kvalifikace během pobytu ve vězení. Jak zaměstnání, tak zvyšování kvalifikace může představovat vhodnou náplň času. Tuto oblast však jako problematickou hodnotí pouze 1 respondent. Respondent č. 3 konkrétně uvedl: „*Jelikož jsem se ocitl ve vězení v mladém věku 22 let, chtěl jsem se naučit nějakému řemeslu, nejlépe truhlářině či tesařině. Bohužel to nebylo možné. Truhlářské ani tesařské řemeslo v nabídce kursů nebylo.*“

Jako významný problém českého vězeňství hodnotí respondent nízké ukládání alternativních trestů. Podobně jako nedostatek pracovních míst pro vězně vnímají jako závažný tento problém 3 respondenti. Konkrétně jde o respondenta č. 1, 5 a 10. Zde je nutné upozornit na značnou subjektivitu odpovědí a na rozpory mezi odpověďmi respondentů a jejich vězeňskou minulostí. Z odpovědí respondentů lze vysledovat výrazný subjektivní náhled na jejich trestný čin a výkon trestu odnětí svobody. Respondent č. 1 konkrétně uvedl, že: „*Naše zákony jsou moc „tvrdé“ a tudíž soudy neukládají alternativní tresty v takovém počtu, jako by podle mého názoru ukládat mohly a měly. Člověk udělá nějakou blbost a hned se ocitne ve vězení.*“ Pokud uvedu, že respondent č. 1 vykonával svůj trest ve věznici se zvýšenou ostrahou, z čehož lze odvodit, že byl pravděpodobně odsouzen za závažnější trestný čin, a přesto požaduje vyšší využívání alternativních trestů, je jeho názor přinejmenším zvláštní. Podobně je to i s respondentem č. 5. Ten svůj názor o potřebě vyššího počtu alternativních trestů zdůvodnil především nižšími finančními náklady na výkon alternativních trestů. „*Dnes se hodně mluví o tom, jak je vše nákladné a přitom ve věznicích si trest odpykává velké množství osob, jejichž trest by nemusel být rovnou odnětí svobody, ale alternativní.*“ Relativně logicky vyznívá požadavek o vyšším ukládání alternativních trestů u respondenta č. 10, který uvádí délku trestu odnětí svobody 3 roky. Tento respondent se domnívá, že s ohledem na délku trestu by alternativní trest výrazně napomohl udržení rodinných vazeb a lepší resocializaci. „*Když jsem šel do vězení, věřil jsem, že po výkonu se budu moct vrátit ke své rodině a vše bude v pořádku. Trest 3 let odnětí svobody mě od rodiny odcizil. Po propuštění na svobodu mě doma už nikdo nečekal. Myslím, že při alternativním trestu bych rodinu neztratil a teď nebyl bez domova.*“ Z rozhovorů s respondenty lze odvodit, že vyšší ukládání alternativních trestů požadují především

proto, že alternativní trest nepovažují za trest v pravém slova smyslu a představuje pro ně především možnost, jak v podstatě zůstat „nepotrestán“.

Respondent č. 4 spatřoval nejzávažnější penitenciární problém v nedostačujících pravomocích vězeňské služby (dále VS). „*Ve vězení jsem strávil jen krátkou dobu a měl zaměstnání, to pro mě byla výhoda, ale ti, co byli bez zaměstnání vymýšleli „blbosti“. Provokovali dozorce a uráželi je, kdykoliv měli možnost. Vězeňští dozorci si toto chování nechávali líbit a nedokázali jej potlačit.*“ Zde je třeba upozornit, že VS má podle zákona č. 555/1992 Sb. dostatek pravomocí ke správnému výkonu zaměstnání a pouze na jeho svobodném rozhodnutí, zda dané pravomoci zcela využije.

Respondent č. 7 uvádí, že nejzávažnější problém české vězeňství spočívá v drogové problematice. „*Měl jsem v minulosti problémy s drogami. Prošel jsem odvykací terapií ve věznici i ve specializované léčebně pro drogově závislé v Bohnicích, tak můžu porovnat. Odvykání ve vězeňském zařízení je mnohem tvrdší a miň specializovanější než v léčebně.*“ Z tohoto hlediska lze uvést, že věznici je možné považovat za místo pro detoxikaci vhodné a bezpečné. Je zde nižší možnost útěku i menší možnost přístupu k drogám. Tyto faktory determinují věznici jako místo, kde lze provádět detoxikaci vězňů poměrně účinně.

Jako velmi zajímavý hodnotím názor respondenta č. 9. Ten spatřuje velký problém v nedostačující podpoře finančními prostředky od státu. Tento problém uvádí na příkladu věznice, ve které vykonával trest odnětí svobody. „*Věznice, ve které jsem vykonával svůj trest, byla stará a z vnějšku nijak neopravovaná. Nevypadalo to hezky, ale věznice účel plní a asi proto se nenašly peníze na opravu.*“

Během rozhovorů bylo rovněž navrženo několik možností řešení výše popsaných problémů českého vězeňství. Tato řešení jsou shrnuta v tabulce č. 8 spolu s počty respondentů, kteří dané řešení navrhovali.

Tabulka č. 8 - Návrh řešení problémů českého vězeňství

Navržené možnosti řešení	Počet
Větší využití alternativních trestů	4
Navýšení finančních prostředků	4
Změnit vězeňský řád	2
Celkem	10

Navržená řešení problémů korespondují s tím, jaké problémy hodnotí jednotliví respondenti jako nejzávažnější. Nejvíce navrhovali větší ukládání alternativních trestů a poté hned navýšení finančních prostředků.

Respondenti č. 1, 5 a 10 v souladu se svou odpovědí na otázku ohledně největšího problému českého vězeňství spatřují řešení většiny problémů ve větším ukládání alternativních trestů. Uvádí, že se sníží finanční náklady na vězeňství a nedochází k desocializaci. Podobný návrh řešení problémů měl i respondent č. 9 s důrazem na finanční úspory při těchto typech trestů.

Řešení ve formě navýšení finančních prostředků navrhovali respondenti č. 2, 3, 6 a 8. Tyto navýšené finanční prostředky by využili především k prosazení plné zaměstnanosti vězňů (respondenti č. 2, 6 a 8) a ve zvýšení nabídky vzdělávacích kurzů (respondent č. 3).

Respondenti č. 4 a 7 spatřují jako nejzávažnější problém nedostatečné pravomoci VS a problém drogové problematiky ve vězení. Řešení obou problémů vidí respondenti ve změně vězeňského řádu (tzn. pravidel ve vězení). Navýšení pravomocí by podle respondenta č. 4 rozhodně prospělo. U vězňů s drogovou závislostí by detoxikace měla probíhat ve specializovaných zařízeních, nikoli ve vězení. Tento fakt by měl být zakotven ve vězeňském řádu.

6. Diskuse

Problémy českého vězeňství jsou jedním z významných témat, o kterých se v současnosti diskutuje napříč celou českou společností. Vyjadřují se k ní odborníci z různých odvětví i obyčejní lidé. Významnou skupinu lidí, kteří by mohli napomoci definovat nejzávažnější problémy i navrhopvat různé způsoby řešení, představují propuštění vězni. To by mohli zhodnocením vlastních zkušeností napomoci nalézt optimální řešení jednotlivých problémů.

Zajímavé je srovnání výsledků mého výzkumu s výsledky monitoringu českého vězeňství z roku 2013. Zde byly jako významné vyhodnoceny následující problémy: (Monitoring vězeňství v České republice, 2013)

1. Nadměrné ukládání vazeb soudy
2. Neukládání alternativních trestů
3. Nízká zaměstnanost vězňů
4. Pracovní přetíženost civilních pracovníků
5. Špatná kontinuální sociální práce
6. Přehlněnost věznic
7. Nevyhovující stav věznic

(Monitoring vězeňství v České republice, 2004)

Mezi problémy, zjištěnými v rámci monitoringu, se problémy jmenované respondenty mého výzkumu vyskytly na předních příčkách. Konkrétně se jednalo o neukládání alternativních trestů a nízkou zaměstnanost vězňů.

Pokud odhlédneme od značné subjektivity jednotlivých odpovědí, lze vysledovat značnou shodu mezi vnímáním problémů v českém vězeňství ze strany propuštěných vězňů a ze strany vězeňského personálu. Jak uvádí ve své práci Marková (2013), hodnotí vězeňský personál jako velký problém malé ukládání alternativních trestů a nedostatek finančních prostředků. Obě odpovědi se vyskytly i u propuštěných vězňů, kteří by navýšení ukládání alternativních trestů uvítali. Rovněž vězeňský personál by hodnotil vyšší ukládání alternativních trestů pozitivně. Zajímavé je, že obě skupiny vede

ke stejnému výsledku odlišná motivace. Zatímco respondenti mnou prováděného výzkumu požadují alternativní trest především proto, že jej nevnímají jako trest, vězeňský personál vidí výhodu zvýšení využívání alternativních trestů ve snížení počtu vězněných osob a s tím související vyšší efektivitou práce s vězni. Rovněž upozorňují na výrazné finanční úspory. Tento důvod pro vyšší využívání alternativních trestů udává i jeden z respondentů tohoto výzkumu. Otázkou je, který typ trestu řadí obě skupiny mezi tresty alternativní. Definice alternativního trestu je silně subjektivní, jak ve své definici uvádí Ščerba (2011, str. 31): *„Na alternativní tresty můžeme nahlížet ve dvou rovinách – jako na alternativní tresty v širším a užším pojetí. Na alternativní tresty lze v širší rovině nahlížet jako na tresty, které nejsou spojeny s trestem odnětí svobody. Takovéto nahlížení může být zavádějící, protože v této rovině by do skupiny alternativních trestů spadaly, kromě nepodmíněného trestu odnětí svobody, všechny druhy trestů uvedené v §52 TZ. Naproti tomu na alternativní tresty, v užším slova smyslu, můžeme nahlížet jako na tresty, které nahrazují nepodmíněný trest odnětí svobody.“*

Alternativní tresty se ukládají především u lehčích trestních činů, což není příklad respondentů, kteří požadovali jejich navýšení. Proto jsou mnou získané výsledky v tomto bodě velmi rozporuplné.

Jak jsem již zmiňoval, jako problematickou hodnotí propuštění vězni nízkou zaměstnanost vězňů ve výkonu trestu. Stejný názor měli i vězni, kteří odpovídali na dotazy ohledně zaměstnanosti v rámci práce Klabíkové (2010). Ta hodnotila názor vězňů, kteří byli v rámci výkonu trestu odnětí svobody zaměstnání. Většina z nich považuje zaměstnání ve vězení za přínosné a pozitivní, zejména z hlediska psychické pohody vězně. Rovněž se ve většině domnívají, že zaměstnanost vězňů by měla být vyšší. Tento pohled se plně odráží v názorech respondentů mého výzkumu. Podobný názor měl i vězeňský personál, jehož názory na zaměstnanost vězňů shromáždila Marková (2013). Obecně lze tedy říci, že nízká zaměstnanost vězňů je velkým problémem. Je zde však třeba přihlídnout k faktu, že po zvýšení zaměstnanosti v průběhu výkonu trestu volají především osoby, které pracovali již před nástupem k výkonu trestu a práce tak pro ně byla každodenní rutinou. Příkládají jí velký význam

zejména jako prostředku ke snížení napětí a potlačení nudy a z toho pramenících problémů s psychikou.

Problematika vyššího zaměstnávání je potřeba řešit i z pohledu důležitosti zaměstnání jako vhodného prostředku k reintegraci do společnosti a ke snížení rizika recidivy (Foucault, 2000).

Aby byla myšlenka plné zaměstnanosti vězňů realizovatelná, musel by stát, při volné soutěži na trhu práce, uměle vytvořit pracovní místa. To s sebou nese zvýšené finanční náklady.

S problematikou zaměstnanosti souvisí i nedostatek možností dalšího vzdělávání během výkonu trestu. I když v mém výzkumu byla tato oblast hodnocena jako problematická pouze 1 respondentem. Zde roli sehrála především věková struktura, kdy většina respondentů již neměla na dalším vzdělávání zájem s ohledem na dosažený věk 36 a více let. Významným faktorem zde může být i nižší dosažené vzdělání, neboť osoby se základním vzděláním většinou možnosti rozšiřování kvalifikace příliš nevyhledávají.

Další shoda panuje i v oblasti názoru na nedostačující finanční prostředky, určené pro české vězeňství. Navýšení finančních prostředků považují za vhodné řešení problémů jak propuštění vězňů, tak i vězeňský personál (Marková, 2013). I mezi respondenty mého výzkumu se vyskytovaly názory, že navýšení finančních prostředků by s sebou přineslo výrazné zlepšení podmínek v českém vězeňství. Rozdílné však byly názory na to, jak by se navýšené prostředky měly využít. U vězeňského personálu, jak vyplývá z výše uvedené studie Markové (2014), převládá názor o využití na zvýšení mzdových prostředků. Respondenti by je využili především ke zvýšení zaměstnanosti a rozšíření nabídky vzdělávacích kurzů a profesního vzdělávání.

Obecně lze vysledovat trend, že vězňů s kratším trestem odnětí svobody hodnotí výkon trestu pozitivněji než vězňů s delší dobou odnětí svobody. Velký vliv na pohled na problémy ve vězeňství má i typ věznice, ve kterém respondent trest vykonával. Respondenti z věznic s ostrahou či zvýšenou ostrahou hodnotili problémy vězeňství

negativněji než respondenti, kteří mají zkušenosti s lehčími typy věznic. Z odpovědí lze vysledovat i velkou míru subjektivity.

7. Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo objasnit nejzávažnější vězeňské problémy České republiky z pohledu osob propuštěných z trestu odnětí svobody. Základní problémy vězeňství jsem nejprve identifikoval na základě zpracované teorie, následně jsem pomocí teorie určil problémy, které vzešly z výzkumné části, kde odpovídali samotné osoby propuštěné z trestu odnětí svobody. Výzkumná část obsahovala 2 výzkumné otázky a 3 doplňující otázky a byla provedena formou strukturovaného rozhovoru na vzorku 10 osob propuštěných z trestu odnětí svobody.

První výzkumná otázka se zaměřovala na to, aby subjekty identifikovali nejzávažnější problém českého vězeňství. Nejčastěji respondenti identifikovali dva problémy, prvním bylo malé množství ukládání alternativních trestů a druhým nedostatečné pracovní možnosti vězňů. Pokud se ovšem koukneme podrobněji na respondenty, kteří si přáli větší využívání alternativních trestů, zjistíme, že motivem tohoto tvrzení jsou čistě osobní snahy nebýt trestán, které v případě těchto subjektů nejsou na místě.

Druhá výzkumná otázka se zabírala řešením identifikovaných problémů přímo subjekty, které daný problém určili. Zde se jako nejčastější řešení objevovalo navýšení finančních prostředků, dále pak zvýšení počtu alternativních trestů, což ovšem udávali převážně respondenti, kteří udávali jako hlavní problém nedostatečné udávání alternativních trestů a které z již uvedených důvodů nemůžeme zahrnout do konečného hodnocení.

Jakožto hlavní problém českého vězeňství z pohledu osob propuštěných z trestu odnětí svobody jsem tedy identifikoval nedostatečné pracovní možnosti odsouzených vězňů a jako řešení těchto problémů navýšení finančního rozpočtu určeného pro české vězeňství. Všechny tyto závěry se shodují s naleznutou literaturou.

8. Použitá literatura a zdroje

Knižní publikace:

1. BAJCURA, L.. *Práva vězně*. 1. vyd. Praha : Grada Publishing, 1999. ISBN 80-7169-555-6.
2. BUSHWAY, S.; STOLL, M. A.; WEIMAN, D. F., 2007. *Barriers to reentry? The Labor Market for Released Prisoners in Post-industrial America*. New York: Russell Sage Foundation.
3. BOROVIANSKÁ, M. *Aktuální problémy českého vězeňství*, Brno, 2006, Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Katedra trestního práva
4. ČERNÍKOVÁ, V.. *Sociální ochrana*. 1. vyd. Praha: PA ČR, 2005. ISBN 80-85981-97-1
5. ČESKÁ REPUBLIKA: *Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník*
6. ČESKÁ REPUBLIKA: *Zákon č. 555 ze dne 17.11. 1992 o Vězeňské a justiční strážci České republiky*.
7. FOUCALT, M. *Dohlížet a trestat*. 1. vydání. Praha: Dauphin, 2000. 427 s. ISBN 80-86019-96-9.
8. GIRTLER, R.. *Okrajové sociální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2001
9. HÁLA, J.. *Bolest a naděje vězení*. 1. vyd. Praha: Triton, 2006. ISBN 978-80-7-387013-3
10. HÁLA, J.. *Teorie a praxe vězeňství II.*. 1. vyd. České Budějovice: ZSF JČU, 1999. ISBN 80-7040-376-4
11. HÁLA, J.. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2. vyd. České Budějovice: VŠERS, 2005. ISBN 80-86708-30-6
12. HENDL, J.. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2
13. Informativní materiál českého helsinského výboru pro osoby připravující se na propuštění a osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody. 2005. Praha: Český helsinský výbor

14. KLABILOVÁ, D.: *Problematika zaměstnávání odsouzených osob ve výkonu trestu odnětí svobody*, bakalářská práce. 2011 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií
15. KLOZAROVÁ, L.. *Bezpečnost jako jeden z modelů moderního vězeňství*, České Budějovice, 2009. Jihočeská univerzita, Zdravotně-sociální fakulta
16. MARKOVÁ, J.. *Problémy českého vězeňství*, České Budějovice, 2013. Jihočeská univerzita, Teologická fakulta. Sociální práce. Asociace vzdělavatelů v sociální práci, 2012. ISSN 0035-0863
17. MIOVSKÝ, M., *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*, 1. vyd., Havlíčkův Brod: Grada Publishing 2006, ISBN 80-247-1362-4
18. NOVOTNÝ, F. a kol. *Trestní právo hmotné. 2. rozšířené vydání*. Plzeň: Nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2007.
19. Netík, K., *Psychologie v právu*, Praha, C. H. Beck, 1997, ISBN
20. OUŘEDNÍKOVÁ, *Probace a mediace: možnosti řešení trestných činů*, Portál, 2010, ISBN 80-736-775-71
21. ŘEZÁČ, J., *Sociální psychologie*. Brno : Paido 1998, ISBN
22. SOTOLÁŘ, A., *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*, Praha, C. H. Beck, 2000, ISBN 80-7179-350-50
23. STARÁ, *Aktuální problémy českého vězeňství*, Brno 2006, Masarykova univerzita, Právnická fakulta, Katedra trestního práva
24. ŠČERBA, F. (2011): *Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě*, Leges, 1. Vydání, ISBN 978-80-87212-68-4
25. VESELÁ, Š. *Situace osob po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody na trhu práce- rizika při hledání práce*. Masarykova univerzita, Brno, 2011,

Internetové zdroje:

26. *Český Helsinský výbor*, [online]. [cit. 12. 02 .2015]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/cs/cesky-helsinsky-vybor-chce-prosadit-mimo-jine-kvalitnejsi-jidlo-a-lepsi-hygienu-pro-vezne>

27. *Koncepce rozvoje českého vězeňství do roku 2015*, [online]. [cit. 2015-07-07].
Dostupné z: http://dataplan.info/img_upload/7bdb1584e3b8a53d337518d988763f8d/koncepce_do-roku_2015.pdf
28. *Náklady na vězně* [online]. [cit. 11.2.2015]. Dostupné z:
http://www.vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/spr%C3%A1vn%C3%AD/statistiky/Statistick%C3%A9
29. *Monitoring vězeňství v České republice I. a II.*, [online]. [cit. 2013-04-04].
Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004110405>
30. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA. Historie vězeňství. Vscr.cz* [online]. [cit. 2010-16-2].
Dostupné z
<http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/informacni-servis/historie-104/>
31. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Ročenka 2013. Vscr.cz* [online]
[cit. 2011-24-11]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni/rocenka-2013>
32. *VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Ročenka 2014. Vscr.cz* [online]
[cit. 2015-24-7]. Dostupné z: <http://www.vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/ke-stazeni/rocenka-2014>

9. Seznam příloh

- PŘÍLOHA Č. 1** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 1.
- PŘÍLOHA Č. 2** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 2.
- PŘÍLOHA Č. 3** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 3.
- PŘÍLOHA Č. 4** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 4.
- PŘÍLOHA Č. 5** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 5.
- PŘÍLOHA Č. 6** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 6.
- PŘÍLOHA Č. 7** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 7.
- PŘÍLOHA Č. 8** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 8.
- PŘÍLOHA Č. 9** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 9.
- PŘÍLOHA Č. 10** - Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm č. 10.

Příloha č. 1

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 1

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Snad Vám alespoň trochu pomohu.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Nemam, můžeme začít.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Je mi 41 let.“

T: „Pokud by vás to neurazilo, můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Jsem vyučen opravářem šicích strojů.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Ve věznici se zvýšenou ostrahou“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Dostal jsem trest 3 roky „na tvrdo“ a celý jsem si ho odseděl ve věznici Bory v Plzni.“

T: „S jakými problémy jste se ve vězení setkal a které jsou pro Vás zároveň ty nejzávažnější?“

D: „Naše zákony jsou moc „tvrdé“ a tudíž soudy neukládají alternativní tresty v takovém počtu, jako by podle mého názoru ukládat mohly a měly. Člověk udělá nějakou blbost a hned se ocitne ve vězení.“

T: „Jaké řešení těchto problémů byste doporučil?“

D: „Řešením je ukládat alternativní tresty ve větší míře.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

D: „Není zač.“

Příloha č. 2

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 2

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhuji a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „V pořádku“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Jen se ptejte“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Je mi 54 let.“

T: „Pokud by vás to neurazilo, můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Jsem vyučen jako opravář zemědělských strojů.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Ve věznici s ostrahou“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Seděl jsem 3,5 roku ve věznici Rýnovice“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Práce prospívá každému a ve vězení to platí dvakrát tolik. Dny ve vězení jsou, jak přes kopírák. Já byl ve vězení nezaměstnaný, a nikdy jsem si na to nezvykl. Člověk vězení pak snáší mnohem hůř.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Podle mě je problém v nedostatku financí ve vězeňství na podporu zaměstnávání.

Řešením by bylo uzákonit plnou zaměstnanost vězňů.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru“

D: „Není zač“

Příloha č. 3

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 3

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Jsem připraven.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Myslím, že můžeme přejít rovnou k otázkám.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Je mi krásných 26 let.“

T: „Pokud by vás to neurazilo, můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Jsem vyučen kuchařem.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Svůj trest jsem vykonával ve vězení s dohledem.“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Byl jsem odsouzen na 2 roky a trest jsem si vykonal ve Vazební věznici České Budějovice.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Jelikož jsem se ocitl ve vězení v mladém věku 22 let, chtěl jsem se naučit nějakému řemeslu, nejlépe truhlářině či tesařině. Bohužel to nebylo možné. Truhlářské ani tesařské řemeslo v nabídce kurzů nebylo“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Jedním z řešení tohoto problému by mohlo být navýšení finančních prostředků na vzdělávací kurzi, jelikož nabídka nedostačuje poptávce.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

D: „Není za co.“

Příloha č. 4

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 4

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhují a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „V pořádku“.

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Vše je srozumitelné, myslím, že se můžeme vrhnout na první otázku.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Je mi 52 let.“

T: „Pokud by vás to neurazilo, můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Hned po základní škole jsem šel pracovat. Dnes vím, že to byla chyba, tudíž mám pouze základní vzdělání.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Svůj trest jsem vykonával ve vězení s dohledem.“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Svůj výkon trestu jsem si odpykal ve Vazební věznici v Českých Budějovicích. Můj pobyt ve vězení nebyl až tak dlouhý. Ve vězení jsem strávil pouze 4 měsíce.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Ve vězení jsem strávil jen krátkou dobu a měl zaměstnání, to pro mě byla výhoda, ale ti, co byli bez zaměstnání vymýšleli „blbosti“. Provokovali dozorce a uráželi je, kdykoliv měli možnost. Vězeňští dozorcí si toto chování nechávali líbit a nedokázali jej potlačit.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Jak už se zmínil, dle mého názoru mají dozorcí malou pravomoc si před vězni sjednat autoritu. Určitým řešením by byla změna, přitvrzení vězeňských pravidel (vězeňského řádu) pro vězně a navýšení pravomoci pro VS.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

D: „Není zač“

Příloha č. 5

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 5

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Můžeme začít.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Jistě. Tak asi můžeme přejít k první otázce.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěla zeptat na váš věk?“

D: „Je mi 36 let.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Mám dokončenou střední školu obchodní s maturitou. Zkrátka jsem účetní.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Svůj trest jsem vykonával ve vězení s dozorem.“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Svůj 2-letý trest odnětí svobody jsem si odpykal ve Vazební věznici v Teplicích.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Dnes se hodně mluví o tom, jak je vše nákladné a přitom ve věznicích si trest odpykává velké množství osob, jejichž trest by nemusel být rovnou odnětí svobody, ale alternativní.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Myslím, že se alternativní tresty upozadují, Dle mého názoru by se měly vyžívat více. Jsou méně nákladné a více výchovné.“

D: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

T: „Nemáte zač“

Příloha č. 6

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 6

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Rád Vám pomohu, a budu pensem pro vaši práci.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Jistě. Ptejte se.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Před několika dny jsem oslavil 50. narozeniny.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Vystudoval jsem zemědělsko - technickou střední školu s maturitou.“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Svůj trest jsem vykonával ve vězení s dozorem.“

T: „V jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Svůj trest 3,5 roku odnětí svobody jsem si „odseděl“ ve věznici v Plzni.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Člověk, který pracuje celý život a do práce chodil rád, jako já, velmi těžce nese fakt, že je bez zaměstnání. Zvláště první 3 měsíce byly pro mě v novém prostředí a bez práce velmi těžké.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Řešení na tento problém u navýšení finančních prostředků na podporu zaměstnávání ve věznicích.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

D: „Není za co.“

Příloha č. 7

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 7

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „V pořádku“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Můžeme přejít k první otázce.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Jsem starý 28 let.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Mám pouze základní vzdělání“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Svůj trest jsem vykonával ve vězení s dohledem.“

T: „Můžete mi říct jak dlouho v jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Ve věznici v Příbrami jsem strávil 1 rok z mého 2-ročního trestu. Byl jsem propuštěn na podmínku.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Měl jsem v minulosti problémy s drogami. Prošel jsem odvykací terapií ve věznici i ve specializované léčebně pro drogově závislé v Bohnicích, tak můžu porovnat. Odvykání ve vězeňském zařízení je mnohem tvrdší a míň specializovanější než v léčebně.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Řešení spatřuji ve změně vězeňského řádu. U vězňů s drogovou závislostí by detoxikace měla probíhat ve specializovaných zařízeních, nikoli ve vězení. Tento fakt by měl být zakotven ve vězeňském řádu.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru.“

D: „ V pořádku, nemáte zač.“

Příloha č. 8

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 8

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhují a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Snad Vám pomůžu.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Můžeme přejít k první otázce“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Jsem už starý muž. Je mi 58 let.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Mám jen základní vzdělání“

T: „V jakém typu vězení jste si odpýkával svůj trest?“

D: „Se zvýšenou ostrahou.“

T: „Můžete mi říct jak dlouho v jaké věznici a jak dlouho jste si odpýkával výkon trestu?“

D: „Ve věznici Mírov jsem strávil 4 roky.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Práce šlechtí, říká se, a když jsem ve vězení neměl zaměstnání, bylo všechno těžší. Hlavou se mi honily černé myšlenky, které by práce určitě zmírnila. Radši na toto nepříliš šťastné období nechci vzpomínat.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Řešení tohoto složitého problému vidím v navýšení finančních prostředků za účelem plné zaměstnanosti vězňů.“

T: „Děkuji, že jste si na mě udělal čas.“

D: „To nestojí ani za řeč.“

Příloha č. 9

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 9

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhují a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Tak začněme“.

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Můžeme přejít k první otázce.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Jsem starý 33 let.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

D: „Mám pouze základní vzdělání“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Ve věznici s dozorem.“

T: „Můžete mi říct jak dlouho v jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Ve věznici Mírov jsem strávil 2 roky.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Věznice, ve které jsem vykonával svůj trest, byla stará a z vnějšku nijak neopravovaná. Nevypadalo to hezky, ale věznice účel plní a asi proto se nenašly peníze na opravu.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Tento problém může vyřešit častější ukládání alternativních trestů. Jsou oproti trestu odnětí svobody mnohem úspornější. Tímto způsobem se sníží náklady na chod věznic a bude možné použít finanční prostředky na investice do rekonstrukcí vězeňských budov.“

T: „Děkuji za poskytnutí rozhovoru pro můj výzkum.“

D: „Nemáte zač.“

Příloha č. 10

Přepis rozhovoru s dotazovaným propuštěným vězněm 10

V rozhovoru jsem označena jako „T“ (tazatel) a pracovník jako „D“ (dotazovaný)

T: „Dobrý den, chtěl bych Vám na začátku našeho rozhovoru poděkovat, že jste souhlasil s účastí na mém výzkumu, který zpracovávám pro svou bakalářskou práci. Cílem mého výzkumu je zjistit, jaké řešení aktuálních problémů vězeňství navrhnou a upřednostňují lidé propuštěné z odnětí svobody“

D: „Snad Vám alespon trochu pomohu.“

T: „Rozhovor bude spočívat v tom, že mi zodpovíte položené otázky. Budu rád, když odpovědi rozvinete. Rozhovor je zcela anonymní, tak nemusíte mít strach, že někde bude figurovat Vaše jméno. Pokud nemáte žádný dotaz, můžeme se vrhnout na první otázku.“

D: „Můžeme přejít k první otázce.“

T: „Nejprve bych se Vás chtěl zeptat na váš věk?“

D: „Jsem starý 44 let.“

T: „Můžete mi říci, jaké máte vzdělání?“

T: „V jakém typu vězení jste si odpykával svůj trest?“

D: „Ve věznici s dohledem.“

T: Můžete mi říct jak dlouho v jaké věznici a jak dlouho jste si odpykával výkon trestu?“

D: „Ve Vazební věznici České Budějovice jsem strávil 3 roky.“

T: „Děkuji za odpověď. Mohl byste mi teď přiblížit, jaké aktuální vězeňské problémy považujete za nejzávažnější?“

D: „Když jsem šel do vězení, věřil jsem, že po výkonu se budu moct vrátit ke své rodině a vše bude v pořádku. Trest 3 let odnětí svobody mě od rodiny odcizil. Po propuštění na svobodu mě doma už nikdo nečekal. Myslím, že při alternativním trestu bych rodinu neztratil a teď nebyl bez domova.“

T: „Děkuji za odpověď. Můžete Vaše tvrzení zdůvodnit a navrhnout nějaké řešení?“

D: „Vězni v trestu odnětí svobody často ztratí veškeré kontakty a porozumění, jako se to stalo mě. Řešení, jak tomuto předejít je častější uplatňování alternativních trestů.“

T: „Děkuji za váš čas.“

D: „Nemate zač.“